

Užitkové rostliny VI

Vít Grulich

Pochutiny

- Poživatiny s výraznou chutí a vůní
- Povzbuzující účinky na trávení nebo nervovou soustavu
- Obvykle zanedbatelná nutriční hodnota
- Zpravidla obsahují alkaloidy (kofein atd.)
- Produkce pochutin:
  - 1) káva
  - 2) čaj
  - 3) kakao

Aquifoliaceae

- *Ilex paraguayensis* – maté
  - Strom
    - Obsahuje kofein
  - Původ: Jižní Amerika
  - Pěstování: tamtéž
  - Užití: listy

Cannabaceae

- *Humulus lupulus* – chmel
  - Bylinná liána
    - Obsahuje lupulin
  - Původ: Evropa
  - Pěstování: mírný pás
  - Užití: samičí květenství

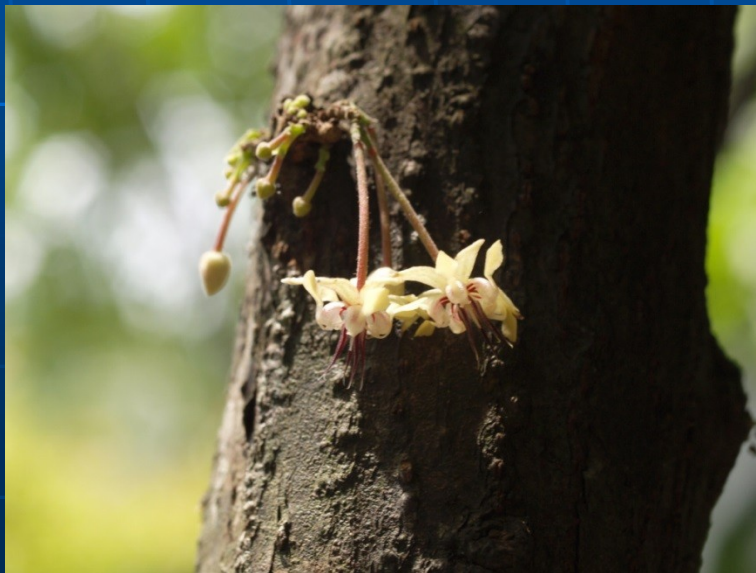
Malvaceae

- *Cola* – kola
  - Strom
    - Obsahuje kolanin
  - Původ: tropická Afrika
  - Pěstování: subtropy a horské tropy
  - Užití: semena
  - Druhy: *C. acuminata*, *C. nitida*

Malvaceae

- *Theobroma cacao* – kakaovník
  - Strom
    - Obsahuje kofein a theobromin
  - Původ: Střední Amerika
  - Pěstování: tropy celého světa
  - Užití: plody

Rubiaceae

- *Coffea* – kávovník
  - Keř nebo malý stromek
    - Obsahuje kofein
  - Původ: hory Afriky
  - Pěstování: subtropy a horské tropy
  - Užití: plody
  - Druhy: *C. arabica*, *C. canephora*, *C. liberica* aj.

Sapindaceae

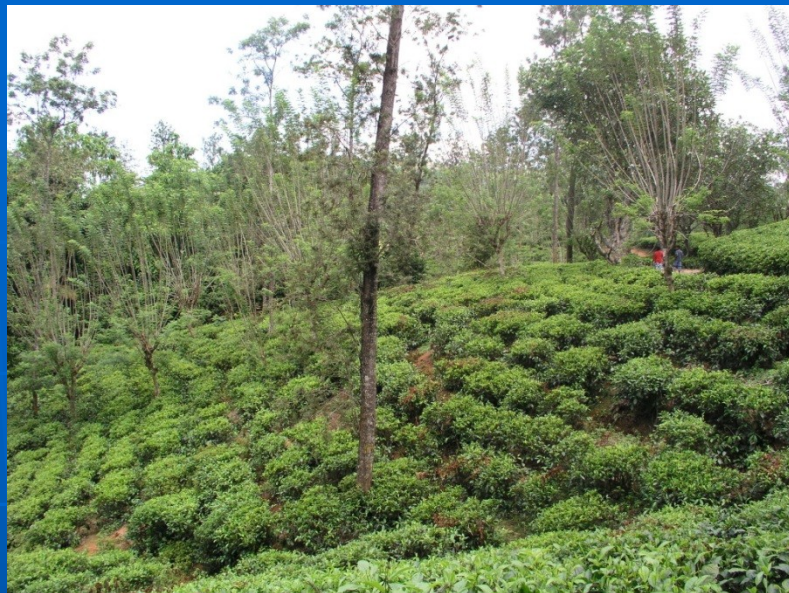
- *Paullinia cupana* – guarana
  - Keř nebo malý stromek
    - Obsahuje kofein
  - Původ: Jižní Amerika
  - Pěstování: sbírá se v přírodě
  - Užití: plody

Theaceae

- *Camellia sinensis* – čajovník
  - Keř nebo malý stromek
    - Obsahuje kofein
  - Původ: jv. Čína a přilehlé oblasti
  - Pěstování: subtropy a horské tropy
  - Užití: mladé větvičky s listy

Drogy

- Látky způsobující změny vnímání
- Povzbuzující nebo tlumící účinky, vyvolání iluzí
- Často po odeznění účinků abstinenční příznaky
- Často návykové
- Zpravidla obsahují alkaloidy

Areceae

- *Areca catechu* – areka
  - Palma
    - Obsahuje alkaloid arekolin
  - Původ: jv. Asie
  - Pěstování: tamtéž
  - Užití: plody
    - Povzbuzuje zažívání, proti parazitům

Cannabaceae

- *Cannabis sativa* – konopí
  - Jednoletá dvoudomá rostlina
    - Obsahuje pryskyřici tetrahydrokanabinol
  - Původ: jv. Asie
  - Pěstování: hlavně subtropy
  - Užití: nať samičích rostlin (marihuana), pryskyřice (hašiš)

Celastraceae

- *Catha edulis* – kata
  - Stálezelený keř
    - Obsahuje alkaloid efedrin
  - Původ: v. Afrika
  - Pěstování: tamtéž
  - Užití: mladé výhonky, listy
    - Odstraňuje pocit hladu a únavy

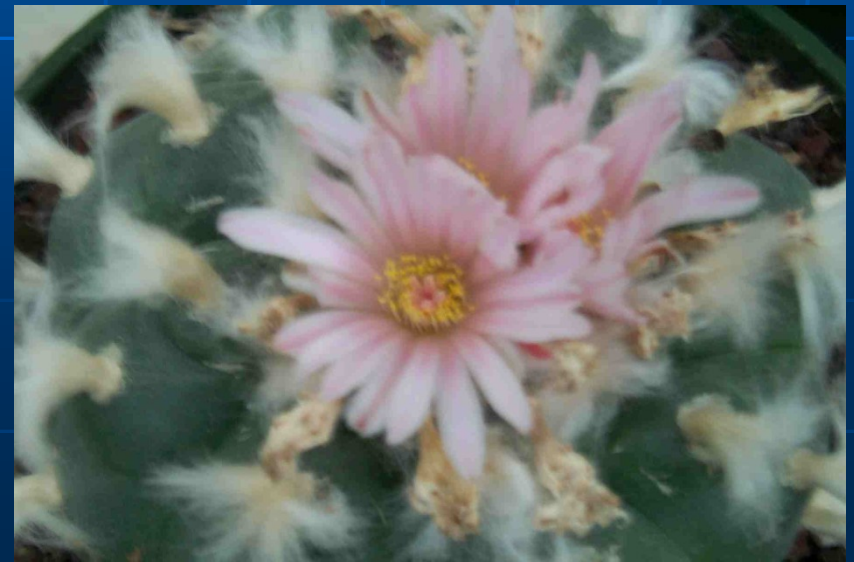
Erythroxylaceae

- *Erythroxylon coca* – kokainovník
  - Keř
    - Obsahuje alkaloid kokain
  - Původ: Jižní Amerika
  - Pěstování: tamtéž
  - Užití: listy
    - Odstraňuje pocit hladu, přináší dobrou náladu

Opuntiaceae

- *Lophophora williamsii* – peyotl
  - Kaktus
    - Obsahuje alkaloid mezkalin
  - Původ: Mexiko
  - Pěstování: tamtéž, příprava i synteticky
  - Užití: řezy ze stonku
    - Zrakové a sluchové halucinace

Papaveraceae

- *Papaver somniferum* – mák
  - Jednoletá bylina
    - Obsahuje alkaloid morfin aj.
  - Původ: stř. Asie
  - Pěstování: subtropy v. Asie
  - Užití: latex
    - Pocit pohody, útlum bolesti, spánek

Piperaceae

- *Piper betle* – pepř betelový
  - Liána
    - Obsahuje alkaloidy
  - Původ: v. Asie
  - Pěstování: tamtéž
  - Užití: listy
    - Aromatizující účinek se semeny *Areca catechu* (betel)

Piperaceae

- *Piper methysticum* – pepř opojný
  - Liána
    - Obsahuje alkaloid kavain
  - Původ: Oceánie
  - Pěstování: tamtéž
  - Užití: oddenky
    - Uklidňující účinek, navození spánku

Solanaceae

- *Nicotiana* – tabák
  - Většinou jednoleté byliny
    - Obsahují alkaloid nikotin
  - Původ: Amerika
  - Pěstování: mírný pás a subtropy
  - Užití: listy
  - Především *N. tabacum* a *N. rustica*

N. rustica

Copyright BG Nijmegen

N. tabacum

Houby

- *Psilocybe* – lysohlávka
  - Řada druhů z mírného pásu a subtropů
    - Obsahují alkaloid psilocybin
  - Užití: plodnice
    - Zrakové a sluchové halucinace
  - Především *P. mexicana* aj.

